לשוף לשבץ לגרר א) לכרכר להקיש בקורנס מחוסר כן או אוגן או אוזן טהור מחוסר כסוי טמא מאי שנא הני ומאי שנא הני רבי יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין רב נחמן אמר הואיל ודמיהן יקרים מאי בינייהו איכא בינייהו א כלי עצם ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן כלי עצם ככלי מתכות דמו מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה אין דתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מה תלמוד לומר [1] וכל מעשה עזים תתחטאו ב להביא דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים שאר בהמה וחיה מנין תלמוד לומר וכל מעשה א"כ מה ת"ל עזים ב) ג פרט לעופות: **מתני'** ג) החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב במתוקים פטור במרים: **גמ'** ד) ת"ר שקדים המרים קטנים חייבין גדולים פטורין מתוקים גדולים חייבין קטנים פטורין רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו ד זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב אמר רבי אלעא הורה רבי חנינא בצפורי כדברי האומר זה וזה לפטור ה) ולמאן דאמר זה וזה לחיוב גדולים למאי חזו א"ר יוחנן הואיל ויכול למתקן ע"י האור: **מתני'** ו) ה התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר ו ופוסל את המקוה משהחמיץ ניקח בכסף מעשר ואינו פוסל את המקוה ז) ז האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה כשחייבין במעשר בהמה א] פטורין מן הקלבון: **גמ'** מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבנן ח) דתניא ט) ח המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב מני אי רבנן אע"ג דהחמיץ אי ר' יהודה אע"ג דלא החמיץ אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה בשהחמיץ

רש"י

לשוף. בשופינא לימ"א בלע"ז: **לשבץ.** במשבצות זהב לנוי: **לגרר.** גרוטושיי"ר. לשוף שייך בכלי ברזל לגרר שייך בכלי זהב וכסף: **לכרכר.** בלויריס שקורין ניי"ל: **להקיש בקורנס.** ב] שיש בו פחיתות ופושטן בקורנס: **טהור.** הואיל ולא נגמרה כל מלאכת נויו ולקמן מפרש טעמא: **מחוסר כסוי טמא.** שאין הכסוי ממלאכת הכלי שהכסוי כלי אחר הוא ודלא כסוי הוא בנויו: **מאי שנא.** גולמי כלי מתכות דטהורין ומאי שנא של עץ דטמאין: **הואיל ולכבוד עשויין.** הנך דמתכת הלכך לא חשיבי כלי למילתייהו עד שתגמר כל מלאכת כיעודן: **הואיל ודמיהן יקרים.** ועד דעבידי לנוי לא חזו למילתייהו לימכר ביוקר כראוי להם: **כלי עלם.** דמיהם יקרים ואין עשויין לכבוד לרב נחמן הוו ככלי מתכות ולר' יוחנן הוו ככלי עץ: **דכלי עלם מקבלים טומאה.** בתמיה ג] והיכא רמיזא: **להביא דבר הבא מן העזים.** מקרניהם ומטלפיהם דהא כלי עור בהדיא כתיב ברישא דקרא: **מן הקרנים** גרסינן ולא גרסינן **ומן הקרנים: פרט לעופות.** כגון לפרני גריפו"ן שעושין מהם כלים: **קטנים חייבין.** במעשר שדרכן לאוכלן בקוטנם קודם שיהו מרים: **מתוקים גדולים חייבין.** שנגמר פריים: **קטנים פטורין.** שאין דרך אכילתן כך: **זה וזה לפטור.** קטנים פטורים בין מרים ובין מתוקים: **זה וזה לחיוב.** גדולים בין מרים ובין מתוקים ולקמן מפרש גדולים מרים למאי חזו: **מתני' התמד עד שלא החמיץ.** הא נמי להכי תנייה הכא משום דדמיא להנך דלעיל אלא דעד השתא איירי בתרתי מילי ודבר הנוהג בזו אינו נוהג בזו ומהשתא מיירי בחדא מילתא ויש בה חלוק פרקים ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה ויש זמן שזה נוהג בה ואין זה נוהג בה: יין הוזכר לענין קיחת מעשר בירושלים ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' [דברים יד] מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע בעירובין (דף כז:) ומים הוזכרו לענין לפסול את המקוה בשלשה לוגין מים שאובין אם נפלו לתוכן קודם שהומשכו בו ארבעים סאה ויין אינו פוסל את המקוה: **תמד.** מים הנתנים בחרצנים ולכשהחמיץ ותוסס נעשה יין והתמד עד שלא החמיץ מים בעלמא הוא ונוהג בו תורת פסול מקוה ואינו נוהג בו תורת קיחת מעשר ולאחר שהחמיץ ינהוג בו קיחת מעשר ולא ינהוג בו פסול מקוה: **וכן האחין השותפין כשחייבים כו'.** האחין שהן שותפין בירושתן: **כשחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה.** חלקו ולבסוף נשתתפו חייבין בקלבון כשמביאין שקליהן מביאין שני חצאי שקלים ונותנין שתי קלבונות והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנין שתי קלבונות שהיה להן לשקול לחצאין: **ופטורין ממעשר בהמה.** כל הנולדים להם כל ימי שותפותם שהשותפות פוטר ממעשר בהמה בבכורות בפרק בתרא (דף נו:) יהיה לך [במדבר יח] ולא של שותפות והתם מוקי ליה להאי קרא במעשר ואע"ג דבבכורות כתיב: **וכשחייבין במעשר בהמה.** כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם דאמר התם יכול אפילו קנו בתפוסת הבית תלמוד לומר יהיה ופטורין מן הקלבון לגמרי כשוקלין בין שניהם שקל שלם שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו פטור מן הקלבון דתנן בשקלים (פרק א משנה ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור ובניו נמי אין מלות שקליהם עליו והוו ליה כשכנו ובן עירו: **גמ' כדי מדתו.** ולא יותר שאם מלא יותר הכל מודים שחייב לעשר שהרי יש כאן יין: **ר' יהודה מחייב.** במעשר דכוליה פירא הוא וחכמים פוטרים הואיל ולא נוסף בו כלום אף על פי שיש בו טעם יין אינו כלום: בשהחמיץ

תוספות

מאי שנא הני כו'. אגולמייהו קאי דפשוטייהו פשיטא דכלי עץ הוא דאיתקש לשק: **מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה.** מדאורייתא קא בעי לאתויי דהא פשיטא שיש בהן טומאה דמתניתין היא במסכת כלים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טז.) כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עלם פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין: **שאר בהמה וחיה מנין ת"ל וכל מעשה.** ואם תאמר דבפרק במה אשה (שבת דף סד.) דריש דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה מבגד ועור תיפוק ליה מוכל וי"ל דאין לרבות מוכל אלא עלמות שדומין זה לזה של עזים ושל בהמה אבל בשער לא דמו ואם תאמר והכא תיפוק ליה מהתם מבגד ועור וי"ל דלא ידעינן אלא דומיא דבגד ועור: **זה וזה לפטור.** פירוש מרים בין גדולים ובין קטנים גדולים מפני שמרים ביותר וקטנים מפני שלא נגמרו ואמרי לה זה וזה לחיוב גדולים מפני שנגמרו קטנים לפי שטובים יותר ופירוש הקונטרס דחוק דפירש זה וזה לפטור קטנים מרים ומתוקים זה וזה לחיוב גדולים מרים ומתוקים והשתא לא הויא מענין אחד ועוד דכי בעי גדולים למאי חזו הוי ליה לפרושי גדולים מרים כיון דאיירי נמי במתוקים: **התמד כו'.** פירש בקונטרס מים הנתנים בחרצנים ונראה דמיירי במים הנתנים בשמרים דומיא דהמתמד ונתן מים במדה דמייתי עלה בגמרא דמיירי דנתנים בשמרים כדמשמע בפרק המוכר פירות (ב"ב לז.) ואינם שוים לגמרי כדמשמע בפ' אלו עוברין (פסחים מב:): **ופוסל את המקוה.** היינו מקוה חסר אבל שלם אינו נפסל בשום ענין כדפירשנו בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ד"ה מכלל): **המתמד ונתן מים במדה.** ואם תאמר ולוקמיה ברמו תלתא ואתא ארבעה ויש לומר דלכולי עלמא חייב אפילו לא החמיץ ואם תאמר ומאי טעמא דרבנן דפטרי שמרים שיש בהם טעם יין ואף על גב שלא החמיץ והלא כל איסור שבתורה שלא במינו בנותן טעם ד] וטבל חמור לענין א] שלא במינו י) ועוד שאפילו החמיץ פוטרין חכמים למאן דאמר בהחמיץ מחלוקת ואפילו בטבל ודאי איירי כדמשמע בפ' המוכר פירות (ב"ב דף לז.) ויש לומר דיין במים אפילו בפחות מששים אפילו רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לא חשיב טעם גמור לרבנן כבשאר איסורין דהכא לא הוי אלא קיוהא בעלמא כ): **אי רבי יהודה אף על גב דלא החמיץ.** אף על גב דרבי יהודה להחמיר איירי להתחייב במעשר והכא להקל הוא דניקח בכסף מעשר ואין פוסל את המקוה קסבר הש"ס דלא שנא וקשיא לפירוש רשב"ם דבהמוכר פירות (דף לו:) גבי פלוגתא דאחרים ורבנן בבורא פרי הגפן דקאמר הש"ס דברמא תלתא ואתא תלתא לא פליגי אלא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא ופריך ליה מהא דפליגי בכדי מדתו ולא יותר ומשני ביתר נמי פליגי וכדי מדתו ה] נקט להודיעך כחו דרבי יהודה והשתא קשיא דמאי משני תקשי אמאי לא מוקי נמי פלוגתייהו דרבנן ואחרים בכדי מדתו כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן ותירץ שם רשב"ם דרבי יהודה דמחייב בכדי מדתו היינו לחומרא ואי אפשר לומר כן כדמשמע הכא וצריך לפרש דגמרא ס"ל כרבנן דפטרי בכדי מדתו ומוקי אחרים ורבנן כרבנן דרבי יהודה אי נמי משמע ליה דרבי יהודה מחייב מדאורייתא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לכך מחמיר מדרבנן בכדי מדתו ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא: בשהחמיץ

עין משפט נר מצוה

קפט א מיי' פ"ה מהל' כלים הל"א ועי' השגות וכ"מ:
קצ ב ג מיי' שם פ"א הל' ב:
קצא ד מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ה ופ"א הלכה ט [ש"ע י"ד סימן שלא סעיף עד]:
קצב ה מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל"ו:
קצג ו מיי' פ"ז מהל' מקואות הל"ד סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף כד:
קצד ז מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה י יא ופ"ג מהל' שקלים הל' ד ה:
קצה ח מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ז:

שיטה מקובצת

א] פטורין מן הקלבון. נ"ב עי' תוס' בכורות דף נ ע"ב: ב] להקיש בקורנס שהיו בה פחיסות ומרתכן ומקישן ופושטן בקורנס: ג] בתמיהה דהיכא רמיזא: ד] וטבל חמור לענין מינו ועוד שאפי' בהחמיץ פוטרים: ה] וכדי מדתו דנקט להודיעך:

רבינו גרשום

אוגן. כלומר שפתו או אוזן טמא כלומר לבד שיהא חטוט כל צרכו כו' לא צריכא דחק קפיזא חצי קב ועדיין לאו גמר כלי הוא וטהור: א) מחוסר כסוי טמא דאע"פ שאין לו כסוי גמר כלי יש בו וטמא. ור' יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין כלומר כלי מתכת משום הכי [אינם] מקבלים טומאה [כשהם גולמין] ורב נחמן (מדבריהן) [אמר הואיל ודמיהן יקרים] כו' מאי ביניהו מ"מ לדברי הכל פוסלין איכא ביניהו כלי (עץ) [עצם] כלומר הודילינקי. למ"ד הואיל ולכבוד עשויין ולא לאישתמושי אע"ג דלא הוי גמר מלאכה יכולין לשתות בהן בכלי עצם לפיכך גולמיהון טמאין: למ"ד הואיל ודמיהן יקרים ה"מ בשגמר מלאכה בהן דמיהן יקרין אבל אי לא הוי גמר כלי אין דמיהן יקרים לפיכך גולמיהן טהורים: מכלל דכלי עצם מקבל טומאה. כלומר [מנ"ל מקרא]. מה ת"ל כל מעשה עזים להביא דבר הבא מן הקרניים כלומר זהו כלי עצם פרט לעופות כלי הבא מן העצם דעופות דאינן מקבלין טומאה: ת"ר שקדים המרים. כלומר מין אחד שאפי' בשעת גמר פרי מרים ואותו מין כשהם קטנים חייבין במעשר דחשובין אוכל שקטנים יכולין לאוכלן שאינן מרים כ"כ אבל כשהן גדולים אין יכולין לאוכלן כ"כ ולא חשיב אוכל ופטורין מן המעשר: מתוקין גדולים חייבין כלומר מין מתוקין כשהן גדולים הן חייבין במעשר אבל כשהן קטנים מרים הם ולאו בני אכילה הם ופטורים מן המעשר: זה וזה לפטור. כלומר מרים בין קטנים בין גדולים פטורין מן המעשר. ואמרי לה זה וזה לחיוב מרים בין גדולים ובין קטנים [הן חייבין]: ב) התמד עד שלא החמיץ כלומר שזו ישנים חרצנים שיוצאין מהם יין הם אינו נלקח בכסף מעשר כלומר ששורין אותם במים ויש בו טעם יין מן הזגים עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר כדפרשינן במסכת עירובין הכל נלקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח. ועד שלא החמיץ חשוב מים ופוסל את המקוה דחשובין מים שאובין: ומצא כדי מדתו פטורה מן המעשר. דלא הוסיף מתמד כלום על המים כלומר דלא יצא ממנו יין כלום ואינו אלא מים: ור' יהודה מחייב. כלומר קא סבר ר' יהודה אפי' לא מצא אלא כדי מדתו אי לא הוסיף לו יין לא היה מוצא בו מדתו שהוא שפך בתמד:

מסורת הש"ס

א) [גי' הערוך ולכרכב], ב) [עיין תוס' ב"ק נד. ד"ה קרב לגבי], ג) מעשרות פ"א מ"ד, ד) [תוספתא פ"א הי"ב] עירובין כח:, ה) [עירובין שם], ו) [מעשר שני פ"א מ"ג], ז) בכורות נו: ביצה לט: [שקלים פ"א מ"ז], ח) [צ"ל דתנן], ט) ב"ב לז. פסחים מב: מעשרות פ"ה מ"ו, י) [ע"ז עג:], כ) [וע"ע תוס' ב"ב לז. ד"ה הוא],

תורה אור השלם

1. וְכָל בֶּגֶד וְכָל כְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ: במדבר לא כ

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה המתמד ונתן וכו' וטבל חמור לענין (שלא) במינו. נ"ב כצ"ל למחוק תיבת שלא וכדמוכח בע"ז דף ע"ג ע"ב דווקא לענין במינו חמור הטבל ועיין במעשרות פ"ה משנה ו' בר"ש ובתוי"ט שם בד"ה פטור וכו' יעוש"ה:

לעזי רש"י

לימ"א. שופין.
גרוטושיי"ר [גרטוישיי"ר]. לגרוד, לרסק (בפומפייה).
ניי"ל [ניאי"ל]. תצריב שחור.
גריפו"ן. מין פֶּרֶס.

מוסף רש"י

כלי עצם ככלי מתכות דמו. ופשוטיהם טמאים (שבת פא.). **קטנים חייבין.** משום שהוא גמר פירי שלהן, שכשגדלין נעשין מרים (ערובין כח:). **גדולים פטורין.** ממעשר, דלאו אוכל נינהו (שם). **מתוקים כו' קטנים פטורין.** דלא נגמרו (שם). **זה וזה לפטור.** מרים בין גדולים בין קטנים, גדולים דלא אוכלא, קטנים דלא פירא (שם). **כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה.** כל ישראל הוזקקו לתת מחצית השקל לקרבנות צבור, והטילו חכמים עליהם להוסיף מעה קטנה להיות קלבון לפרוטרוט, מפני שהן חצאי שקלים חתיכות דקות ונוחין לאבד ופעמים שמחליפין אותן במעות ונותנין הקלבון בחלוף, ואף כשמצטרפין שנים לתת שקל שלם הטילו עליהם שני קלבונים שלא לפחות מחבריהם ולמעט את ההקדש, אבל האב שוקל בשביל שני בניו שקל שלם ופטור מקלבון שני. מעשר בהמה נוהג בכל שנה בולדות הנולדים, ועדר של שותפין פטורים הולדות ממעשר, כדתניא בבכורות (נו:) כל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך, ולא של שותפות, ופרכינן והא בבכור כתיב, ומשנינן אם אינו ענין לבכור דאיתיה בשותפות, דכתיב ובכורות בקרכם ולאנכם, תנהו ענין למעשר, יכול אפילו קנו בתפיסת הבית, כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדות, ת"ל יהיה, הלכך אחים שהן שותפין שותפותן לאחר חלוקה, כגון שחזרו ונשתתפו, חייבין בקלבון, כשאר שנים המתחברין לשקל שלם, ופטורים ממעשר בהמה, דשותפין בעלמא נינהו, דבטלה לה תפיסת הבית, וכשחייבים במעשר בהמה, כגון שנשתתפו משנפלה להם הירושה דקיימא תפיסת הבית, פטורין מן הקלבון, כאילו היה אביהן קיים שממונן אחד ופוטרן יחד (ביצה לט: וכעי"ז בכורות נו: עי"ש). **ומצא כדי מדתו פטור.** מלעשר שהרי אין כאן אלא מים, שלא מצא אלא כדי מדתו, ואע"ג דחזותיה וטעמא חמרא, קיוהא דפירא בעלמא הוא דעייל ביה (פסחים מב:). **ור' יהודה מחייב.** דאזיל בתר חזותא וטעמא (שם).

א) עד כאן שייך לעמוד הקודם. ב) נראה דצ"ל התמד כלומר שזו נעשה מחרצנים ששורין אותם במים ויולא מהם טעם יין עד שלא החמיץ אינו ניקח וכו'.

בשהחמיץ מחלוקת. לגבי נפלג החמיץ רבי יהודה מודה לגלו פירא הוא ורבנן לפיל בשהחמיץ פליגי: **ומניפין רבי יהודה היא.** ונפלג החמיץ לג בעי רב נחמן לחוקמי לפלוגתייהו ותיקוש מתניתין כרבנן דקסבר ר"ג דכיון דכפלג מלג חלג כדי מדתו קא מיירי מי לג החמיץ לג מחייב עליה רבי יהודה:

קנה מעבר. ומי שהמעות בידו יכול לאכלו חוץ לירושלים מפני שנתחללו על התמד לחילו לג החמיץ הוו הנך מעות קיימי בקדושתייהו ביד המוכר:

איגלאי מילתא. דנפשט לקיחה פירא הוה דנקנם בהם כח החרגנים חלג שעדיין לג נגמר וחילול מעליא הוא שאם לג היה יין בחרגנים לג היה מחמיץ לעולם: **חלג מפניהן דקאי.** לג החמיץ אין נקח בכסף מעבר ומשמע לחיגה לקיחה והדמים קדושים ביד המוכר: **דלמא מי שבקיה הוה מחמיץ.** היכא לחיתיה קמן ניזיל בתר רובא ורובא מחמיצין הן ומדקתני אין נקח ופוסל ז"מ כל כמה דלא החמיץ מע"ם שעתיד להחמיץ הרי שעתא מיהא לגו פירא הוא ולא הוי חולו: **כשאיר ממנו.** מוכר זה בכוס ולא החמיץ: ג **רבא אמר.** מתניתין דקתני ג[ז]עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח בכסף מעבר ומע"ג לפירא הוא: **ר' יוחנן בן נורי היא.** דאזיל בתר חזותא ואמר מסוס ג"ג לוגין לפסול מקוה מסוס דים ג[ו]לו מלרחה מים והכא נמי מע"ג לפירא הוא עד שלא החמיץ הואיל וחזותיה מיא פוסל את המקוה ולגבי מעבר נמי הואיל וחזותיה וטעמא מיא אינו נקח ג[ח] וכן נחמן בר יצחק אמר לחמר כרבנן לחמרי קולטוב חלב לא מסלים לפסול את המקוה ולפי ע"ג לחזותא דכולהו מיא הוא והכא נמי מע"ג לחזותיה מיא הואיל ופירא הוה לא פסיל מקוה ולגבי מעבר נמי נקח: **לא פסלוהו.** לחע"ג לחיכא שאשה לוגין שלמים כיון לחזותייהו לחמרא לא פסלי: **שאשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב.** שחינו דוחה את מראה המים: **ומראיהן כמראה מים.** כיון לחיכא שיעורא במיא לא פסלי דרבנן תרתי נעו שיעורא וחזותא: **הכל הולך אחר המראה.** היכי לחזלק בריצה בתר חזותא ואמרת לא פסלוהו סיפא נמי זיל בתר חזותא ואמאי לא פסלי לחמאי [ר"ת] (לעיל כרבנן) והכי אמרינן בפרק קמא דמכות [ד.] גלידא דרבא לחסר קורטוב תניא בריצה ות"ק לא חזיל בתר חזותא ורבא לעולם נמי פליג ואתא למימר לחפילו שאשה לוגין שלמים ומראיהן כמראה יין לא פסלי ופסיפא לפי ע"ג לחיכא שלמים מים הואיל לחיכא[ט] מראה מים פסלי: **ופליגא דר' אלעזר.** דאמר רב נחמן לעיל בשהחמיץ מחלוקת פליגא אדר' אלעזר: **הכל מודים.** לפילו רבי יהודה: **שאין מפרישין עליו ממקום אחר.** מתמד אחר: **חלג ג"כ החמיץ.** תמד זה שהוא בא לתקן ולהפרים עליו ממקום אחר. ומדקאמר ר' אלעזר אליבא דרבי יהודה לחין מפרישין עליו ממקום אחר אלל דאמרינן לעיל דאליבא דרבי יהודה בלא החמיץ ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דאף כאן לג מחייב ליה רבי יהודה אלא מיניה ובידה אבל ממקום אחר לפילו הוא כיוצא בו אלא החמיץ לג אמר זה עתיד להחמיץ והוי פירא וזה אין עתיד להחמיץ אלא אם כן החמיץ והכל מודים מטענה זו אפי' ר' יהודה דמחייב אפי' שלא החמיץ. קסבר בלא החמיץ מחלוקת דר' יהודה ורבנן ומה דמחייב ר' יהודה לא מיחייב אלא מיניה וביה כלומר להפריש עליו מעשר מתמד עצמו שעדיין לא החמיץ אבל מתמד אחר אין מפרישין עליו שמא אתי לאפרושי מן הפטור על **בשהחמיץ** מחלוקת. לגלו דוקא בשהחמיץ חלג כיון שאסופו להחמיץ חע"ג דלג החמיץ כדאמר בסמוך ודוחמי יין מחזיב לר' יהודה מדנקח בכסף מעבר ולפילו יש בו ג' לוגין מיס מלגד היין אינו פוסל את המקוה [ע] כי היכי דנחשבינן המיס כפרי להיות נקחים בכסף מעבר לעניו מקוה נמי נחשבים כפרי ולא פסלי ליה ואין לומר הא דנקחין מאוס לחזוו כקנקן שנקח חגב היין[י] לא דמי דעל ידי הקנקן משומר היין אבל במיס שבמתד אין נקחין חלג מאוס לחזיב כיין אלא למפרע דפירא הוא אלא מתניתין דקתני החמיץ אין לא החמיץ לא דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ אמר רבה כששייר ממנו בכוס ולא החמיץ רבא אמר הא מני ר' יוחנן בן נורי היא [ע]דתנן [ב]ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו [ג]ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו רבי יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה לאו א"ר יוחנן בתר חזותא אזלינן הכא נמי זיל בתר חזותא וטעמא וחזותא דהאי מיא נינהו ופליגא דרבי אלעזר דא"ר אלעזר הכל מודים שאין מפרישין עליו ממקום אחר אא"כ החמיץ קסבר בלא החמיץ מחלוקת ועד כאן לא מחייב רבי יהודה אלא מיניה וביה אבל מעלמא לא דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב: ת"ר [ד]התמד עד שלא החמיץ משיקו

רבא אמר הא מני רבי יוחנן בן נורי היא. רבא נא לומר שאפילו שייר ממנו כבוס והחמיץ חציב מיס כל זמן שלא החמיץ לפסול את המקוה כרבי יוחנן בן נורי דתמר שלשה לוגין מיס חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב חציב כמיס לפסול את המקוה כיון דטעמא וחזותא מיא והכא נמי טעמא וחזותא מיא ולף ע"ג דלא דמי לגמרי להתם חזותו חלב אין קורא בו טעם חלב וגם לא היה נקח בכסף מעבר אבל הכא קורא בו טעם חלב כחיממין והמיס עלמם נחשבים יין להיות נקחים בכסף מעבר כדאמר בעירובין (דף מ:) בשכר לרבות תמד משחימין מ"מ מדקדק רבא כיון דאפילו חלב עלמו נחשב כמיס להשלים שיעור שלשה לוגין לפסול את המקוה ה"ה להכא הוה פוסל את המקוה חע"ג דסופו להחמיץ כיון דהשתא מיא טעמא וחזותא **דהאי מיא נינהו.** חע"פ שלא הזכיר רבי יוחנן בן נורי בלא טעמא וחזותא מ"מ נראין שלא יהא בו טעם יין ולכך נקט רבא טעמא וחזותא דבשהחמיץ דיין נבין שהיה דומה למיס לא היה פוסל את המקוה ואפילו מזוג בג' לוגים מיס והא דלא נקט רבי יוחנן בן נורי הכל הולך אחר הטעם והמראה למלן דגרים ברים מכות (דף ג:) חסר קורטוב דמשמע הא יש בו ג' לוגין פוסל את המקוה ולף ע"ג דמראיהן יין ורבי יוחנן בן נורי לחלוק גס על ריסא ולומר דאין פוסל כיון שיש בו מראה יין חע"פ שיש בו טעם מיס לכך לא הזכיר טעמא אלא מראה ולמלן דלא גרים ברים חסר קורטוב להשתא לא [י]קל"ר יוחנן בן נורי אלא מיפיפא נקט מראה למימר דבין ברים בין בסיפא הולך אחר המראה כלומר כי היכי [כ]דמודה ליה ברים לחזלינן אחר המראה חודי ליה נמי בסיפא לחזלינן בתר טעמא ומראה: **ופליגא** דר' **אלעזר דאמר ר' אלעזר הכל מודים בו'.** ות"ת

ממאי פליג הא מאי שנית כרב נחמן דהכי קאמר חע"ג דר' יהודה מחייב במעבר משהחמיץ חו אסופו להחמיץ מודה דאין מפרישין עליו ממתד אחר חלג ח"כ החמיץ זה וזה משום [כא]דלמא זה אסופו להחמיץ וזה אין אסופו להחמיץ וה"ל דלכך קאמר דפליגי דמשמע הלשון דמודו בין רבנן בין רבי יהודה שאפילו רבנן [כב]אמרו זה הלשון שאין מפרישין עליו ממקום אחר חלג ח"כ החמיץ בגל החמיץ מפרישין ורב נחמן דמוקי פלוגתייהו בהחמיץ סבר פטרי רבנן אפי' החמיץ: **התמד** עד שלא החמיץ משיקו במים ושהור משהחמיץ אין משיקו במים. ות"ת לרב נחמן דחציב ליה בסיפא דאסופו להחמיץ חע"ג חלג החמיץ כמלן לף כרבי יהודה ולא כרבנן וי"ל [כג](סיפא) עד שלא החמיץ דהכא אין אסופו להחמיץ שמייר ממנו נכוס ולא החמיץ כדאמרינן לעיל עד שלא החמיץ דמתניתין: הכא

מסורת הש"ס

ע) מכוש ג: מקוואות פ"ז מ"ה, ב) נ"ל דבא אמר מעבר שני ונטע רבעי הלי"ו: קצו ב ג מיי' פ"ז מהל' מקוואות הלי"ו והלי"ן סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רלו סעיף כג: קצה ד מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה כד:

שיטה מקובצת

ט) עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח. נ"ב נ"א בקצת פירושים פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי הואיל וחזותא וטעמא מיא אינו נקח בכסף וכו': כ) משום דיש להם מראה מים והכא נמי: ל) הואיל דאיכא שלשה לוגים מראה מים פסלי: מ) זה וזה משום דדלמא זה סופו להחמיץ: נ) שאפי' רבנן יאמרו זה הלשון:

רבינו גרשום

רבא אמר הא מני ר' יוחנן היא. כלומר הא מני דתנן עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר ר' יוחנן בן נורי שהולך אחר המראה דתנן שלשת לוגין מים וכו': קורטוב מדה קטנה ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר משום דמראיהן כמראה יין ויין אינו פוסל את המקוה. שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר כיון דלא הוו מן המים ג' לוגין שלימים אע"פ שמראה כמראה מים לא פסלוהו: ר' יוחנן אומר הכל הולך אחר המראה כיון שמראיהן כמראה מים פסלוהו דהולך אחר המראה: לאו אמר ר' יוחנן בן נורי בתר חזותא אזלינן. הכא נמי בתמד אזיל בתר חזותא וכיון דלא החמיץ טעם וחזותא מים נינהו: ומה דאמר רב נחמן ור' יוסי בר' חנינא כשהחמיץ מחלוקת (זו) פליגי דר' אלעזר: שאין מפרישין עליו. כלומר מן מעשר של יין על התמד שעדיין לא החמיץ אלא אם כן החמיץ והכל מודים מטענה זו אפי' ר' יהודה דמחייב אפי' שלא החמיץ. קסבר בלא החמיץ מחלוקת דר' יהודה ורבנן ומה דמחייב ר' יהודה לא מיחייב אלא מיניה וביה כלומר להפריש עליו מעשר מתמד עצמו שעדיין לא החמיץ אבל מתמד אחר אין מפרישין עליו שמא אתי לאפרושי מן הפטור על

הגהות הב"ח

(ע) תוס' ד"ה בשהחמיץ וכו' לכי היכי דנחשבינן המיס:

מוסף רש"י

ומראיהן כמראה יין כו' לא פסלוהו. משום דמסכו קולטוב, לגבי מי הוו מעיקרא שלשה לוגין שלמים ונפל לתוכן קולטוב יין ומראיהן כמראה יין לא פסלוהו (מכות ד.). ומראיהן כמראה מים כו' לא פסלוהו. טעמא דפיפא נמי משום דתסר קולטוב הוא, וגבי יין נמי הוי מלי למימני כי נחלת בריאה ומיתניתו הלי גוונא בריאה ומיתניתו בחלת בצק הכי שלשה לוגין מיס חסר קולטוב שנפל לתוכן קולטוב יין או חלב, הין במראיהן כמראה מים הין במראיהן כמראה יין לא פסלוהו, חלב כי קולטא דמילתא דקתי להו, שהיו שהוא חלוש הוכף את המים ממראיהן לגבי המלא הין דרכו להפוך את מראיהן (שם). הכל הולך אחר המראה. וגבי יין לפילו הוו מעיקרא שלשה לוגין שלמין, כיון דמראיהן כמראה יין לא פסלוהו (שם).

משיקו במים משהחמיץ אין משיקו במים אמר רבא לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו אבל טמאים מעיקרא לא אזל רב גביהה מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי מ"ש טמאין מעיקרא דלא דאמרינן איידי דמיא יקירי שכני תתאי ופירא קפי מלעיל ולא קא סלקא להו השקה למיא א"ה טהורים ולבסוף נטמאו נמי אלא מבלבלי [א]ה"נ מבלבלי: **מתני'** [ב]כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר: **גמ'** [ג]אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אמרו יש קנס במקום מכר [ג]דתניא [ב]קטנה מבת יום אחד עד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא ב' שערות עד שתיבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר וחכ"א [ג]קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתיבגר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא אף קנס במקום מכר: **מתני'** כל מקום שיש מיאון [ד]אין חליצה וכל מקום שיש חליצה [ה]אין מיאון: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה (א) [ו]דתניא [ו]עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן: **מתני'** כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה [ז]יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מבדילין במ"ש מבדילין ולא תוקעין כיצד מבדילין [ח]המבדיל בין קודש לקודש ר' דוסא אומר בין קודש חמור לקודש הקל: **גמ'** היכי תוקע אמר רב יהודה תוקע ומריע מתוך תקיעה ורב אסי אמר תוקע ומריע בנשימה אחת אתקין רב אסי בהוצל כשמעתיה מיתיבי [י]יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מריעין מאי לאו לא מריעין כלל לא רב יהודה מתרץ לטעמיה ורב אסי מתרץ לטעמיה רב יהודה מתרץ לטעמיה לא מריעין בפני עצמה אלא מתוך תקיעה ורב אסי מתרץ לטעמיה לא מריעין בשתי נשימות אלא בנשימה אחת: ובמוצאי שבת כו': היכא אמר לה א"ר יהודה [ט]בחתימתה וכן אמר ר"נ בחתימתה ורב ששת בריה דרב אידי אמר אף בפתיחתה ולית הלכתא כוותיה: רבי דוסא אומר בין קדש חמור לקדש הקל: ולית הלכתא כוותיה א"ר זירא יו"ט שחל להיות באמצע שבת אומר המבדיל בין קדש לחול ובין אור לחשך ובין ישראל לעמים[י] ובין יום השביעי לששת ימי המעשה מ"ט סדר הבדלות הוא מונה:

הדרן עלך הכל שוחטין

רש"י

משיקו במים. אם נטמא דמיא בעלמא הוא: **משהחמיץ אין משיקו במים.** דחמרא הוא וכלים ואדם ניתנה להם תורת טהרה במקוה אבל באוכל ומשקה לא נאמר בהן טבילה ומים מיטהרים בהשקה שאם יש לו מים יפים לשתיה ונטמאו נותן בכלי ומשקען במי המקוה עד שנושקין המים והוי חיבור ובטלי לגבי מקוה [ב]כתרומה טמאה שזרעה בקרקע שבטלה טומאתה והיא טהורה והכי מפרש בכל שעה (פסחים דף לד.) אבל יין במים לאו זריעה היא דטעמא לא בטיל: **לא שנו.** דמשיקו במים: **אבל טמאין מעיקרא לא.** ורב גביהה פריך עלה מאי שנא: **לשמעתא.** כלומר טעמא דהא מתניתין בעא מיניה מרב אשי: **יקירי.** כבדין: **קפי.** צף. ויצף הברזל מתרגמינן וקפא פרזלא (מלכים ב ו): **מבלבלי.** הכל יחד המים והיין של תמד הלכך מהניא ליה השקה: **מתני' כל מקום שיש מכר.** כל זמן שהבת קטנה ואביה זכאי למוכרה: **אין קנס.** אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף דנערה כתיב (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף: **וכל מקום שיש קנס.** דהיינו כשהיא נערה: **אין מכר.** דתניא בערכין (דף כט:) יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו בסימני נערות שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר: **גמ' זו דברי ר"מ.** דאמר קטנה אין לה קנס אבל חכמים אומרים יש לה קנס לקטנה וטעמא מפרש בכתובות (דף מ:) כל מקום שנאמר נער בלא ה"א אפילו קטנה במשמע: **בת שלש שנים.** ראויה לביאה: הכי גרסינן **קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס וחכמים אומרים קטנה** (א) **בת ג' שנים שהיא ראויה לביאה יש לה קנס: מכר לא.** בתמיה והלא קטנה היא עד שתביא שתי שערות: **אימא אף קנס.** יש לה ואע"פ שיש מכר משתראה לביאה עד שתביא ב' שערות וקודם שתראה לביאה יש מכר ואין קנס ומשתביא שתי שערות ועד שתיבגר יש קנס ולא מכר ובין בגרות לנערות ששה חדשים: **מתני' מיאון.** ביתומה שקדשוה אמה או אחיה ואפילו לדעתה יכולה למאן ויוצאה בלא גט עד שתביא שתי שערות וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא דאיש כתיב בפרשה ואם לא יחפוץ האיש [דברים כה] ומקשינן אשה לאיש [יבמות קה:] ומשנראית לחליצה אינה יכולה למאן: **גמ' זו דברי ר"מ.** דאמר נערה לא ממאנת: **במקום חליצה.** דאפילו נערה יכולה למאן: **עד שירבה השחור.** שיוקף אותו מקום בשער ובמסכת נדה (דף נב:) מפרש לא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור: **מתני' תקיעה.** ערבי שבתות וימים טובים להבטיל את העם מן המלאכה ובין השמשות תוקעין להבדיל בין קדש לחול: **הבדלה.** בתפלה ועל הכוס במוצאי שבתות וימים טובים: **תוקעין.** אע"פ שגם היום יו"ט היה ואין בו מלאכה תוקעין להבדיל ממלאכת אוכל נפש: **ולא מבדילין.** מפני שהנכנס חמור מן היוצא: **חל להיות במוצאי שבת מבדילין.** לפי שהיוצא חמור מן הנכנס ותקיעה אין כאן: **כילד מבדילין.** בין שבת ליום טוב כשהוא במוצאי שבת: **גמ' היכי תוקע.** ביו"ט שבע"ש כשהוא תוקע להבדיל בין קדש לחול דבעי שינוי משאר ערבי שבתות שהרי אין קדושה הנכנסת חמורה מקדושה דיוצאה כל כך: **מתוך תקיעה.** קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה: **בנשימה אחת.** ומכל מקום מפסיק הוא בינתיים: **היכא אמר לה.** להאי בין קדש לקדש: **בחתימתה.** של הבדלה אבל בפתיחתה הוא אומר בין קדש לחול וכך אנו נוהגים: **אף בפתיחתה.** מתחיל המבדיל בין קדש לקדש בין אור לחושך: **ולית הלכתא כוותיה.** שהרי למנות סדר הבדלות הוא בא בתחלה והבדלה דכתיבה באורייתא בקודש וחול כתיבה [ויקרא י]. וכרבי דוסא נמי לית (ליה) הלכתא דלא מזלזלינן ביום טוב לקרותו קודש הקל: **באמצע שבת.** אפ"ה אמרינן בין יום השביעי אע"ג דלא שייך יום השביעי הכא כלל: **סדר הבדלות.** האמורות בתורה הוא מונה ולהבדיל בין הקדש וגו' [שם]. ויבדל בין האור ובין החושך [בראשית א]. ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי [ויקרא כ]. ובין יום השביעי כו' היינו בין קדש לחול ומשום דבעי למימר מעין חתימה סמוך לחתימתה:

הדרן עלך הכל שוחטין

תוספות

הכא נמי מבלבלי. ורבא סלקא דעתך דכי נטמאו מעיקרא בפני עצמן אינו מועיל להן השקה אלא בפני עצמן הקשה ה"ר אליעזר ממיץ למה לי טעמא דמבלבלי כי נמי קפי פרי מלעיל סלקא להו השקה כדאשכחן בפרק התערובות (זבחים עח:) גבי יין וחלב לאין אין חוצלין שדרך היין עוברים המים אל גוף האדם ועלתה לו טבילה ונראה דלא קשה מידי דלא דמי דודאי אגגא דגברא או אגגא דמנא מחלחלי בהו מיא אבל דרך השקה לא: **אבל** חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה דתניא. מתני' דבא סימן (ח) הוה מצי לאתויי אבל מייתי ברייתא משום דמפורש בה ר' מאיר: **עד** שירבה השחור על הלבן. פירוש הבשר לבן הוא וקאמר ר' יהודה דבעי שישחיר אותו המקום מן השערות ובשתי שערות סגי כדמפורש בפרק בא סימן ולא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור כלומר דומה כמו שיש שם שערות הרבה ושם פירש בקונטרס דלא גרסינן על הלבן (ט):

הדרן עלך הכל שוחטין

עין משפט נר מצוה

קצט א מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל' כד:

ר ב מיי' פ"ד מהל' עבדים הל"א סמג עשין פה:

רא ג מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל"ח סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קעז סעיף א בהגה"ה:

רב ד מיי' פ"א מהל' יבום הלי"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסז סעיף ד:

רג ה ו מיי' פי"א מהל' גירושין הל"ד (ומיי' פ"ד מהל' עבדים הל"א) סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב:

רד ז מיי' פ"ה מהל' שבת הל' כא:

רה ח ט מיי' שם פכ"ט הל' כב סמג עשין כט טור או"ח סי' תעג:

רו י מיי' שם הל' (ג) [כח] סמג שם טוש"ע או"ח סי' תצא סעיף א:

מוסף רש"י

מבת ג' שנים ויום אחד. שביאתה ביאה ואין בתוליה חוזרין (כתובות מ:). **אף קנס במקום מכר.** משתהא ראויה לביאה עד שתביא שתי שערות הוו תרוייהו ומשהביאה שערות עד שתבגר קנס ולא מכר (שם). **עד שתביא שתי שערות.** ומשהביאה אינה ממאנת ואפילו לא בעל לאחר מיכן (שם לו.). **תוקעין.** להבטיל את העם ממלאכה המותרת ביו"ט כגון אוכל נפש, ולהבדיל בין הקודש ובין החול (שבת קיד:). **ולא מבדילין.** בתפלה ועל הכוס, דלא תקנו לומר הבדלה אלא ביציאת קודש ובכניסת חול ולא בכניסת קודש ויציאת חול, דהתם שייך לקדושי יומא וקדוש יום שמקדשין על היין הוי היכירא דיליה (שם). **במוצאי שבת.** ואם חל יו"ט במוצאי שבת, **מבדילין.** בתפלה ועל הכוס, המבדיל בין קודש לקודש, מפני שהקודש חמור יוצא ונכנס קל, **ולא תוקעין.** מבעוד יום להבטיל ולהבדיל, דהא היוצא חמור והיום לא עשו שום מלאכה (שם).

הדרן עלך הכל שוחטין

שיטה מקובצת

א] אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה ומאן חכמים ר' יהודה היא דתניא עד מתי: **ב]** והוי חבור ובטלי לגבי מקוה כתבואה טמאה שזרעה:

מסורת הש"ס

א) כתובות מ:, ב) [שם], ג) גז"ש, ד) כתובות לו. יבמות יב: נדה נב. [ועי' כאן תוס' ד"ה אבל] ב"ב קנו., ה) שבת קיד:, ו) [תוספתא סוף פ"א תוספתא סוכה פ"ד ה"ח], ז) [בס"א: לגוים], ח) [נדה נב.], ט) [וע"ע תוס' ב"ב קנו. ותוס' כתובות לו. ד"ה עד],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' מבת ג':

רבינו גרשום

החיוב כלומר שמא אתי לאפרושי מתמד שמעולם לא היה מחמיץ על התמד הזה שאם משיירין אותו עדיין הוא מחמיץ: משיקו במים. כלומר אם נטמאו בשרץ או באוכלין הם טמאין: עד שלא החמיץ משיקו במים. כיצד משיקו נוטל כלי שפיו קצר וממלאו מן התמד שהוא טמא ומשים הכלי בתוך המקוה ומציף המים על פי הכלי וחשוב להו כטבילה והכי קאמר עד שלא החמיץ דחשוב כמים עושה להו השקה: אבל משהחמיץ אין משיקן דחשוב יין ולייין אין עושין השקה: לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו ועכשו יועיל להן השקה. אלא מבלבלי בין שתמדו במים טהורין לכתחלה ובין שלא תימדו במים טהורין לכתחלה ומועיל להן השקה בין (לאחד) [נטמאו מעקרא] ובין לבסוף: האחין השותפין שחייבים בקולבון. כלומר קולבון זוהי מעה קטנה שכל ישראל חייבין מחצית השקל בכל שנה ושנה ושני מחצית השקל יתירא משקל ואם בין שני אדם נותנין שקל חייבין להוסיף קולבון ואם אדם אחד חייב שקל להקדש ונותן שקל אין להוסיף עליו כלום והכא הכי קאמרינן האחין שבענין זה הוויין שותפין שהניח להן אביהן ביחד ירושתן ואח"כ לא חלקו דומין לאדם אחד ואין חייבין בקולבון אם נותנין בין שניהם שקל שלם בשביל שני מחצית השקל וחייבים במעשר בהמה דאין דומין כלקוחות אבל אם חייבין בקולבון דהניח להן ירושה יחד קרקע ובהמות וחלקו ואח"כ נשתתפו דומין כלקוחות שלקח זה חלקו כנגד חלק חברו ודומין כמין שני בני אדם וחייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה: כל מקום שיש מכר אין לה קנס. כלומר באותו זמן שיכול למכור אדם את בתו לאמה אם אדם אחד תפשה ושכב עמה אין לה חמשים כסף שכתוב בפסוק הנערה והאב אינו יכול למוכרה נערה אלא קטנה וקטנה אין לה קנס ובכמה שנים היא חשובה נערה מבת אחת עשרה שנים וחצי עד שתים עשרה שנה חשובה נערה ואם מביאה ב' שערות ואלו הן ששה חדשים ומכאן ואילך חשובה בוגרת: וכל מקום שיש קנס אין מכר. כלומר בזמן נערות שיש קנס אין האב יכול למוכרה אבל חכ"א יש קנס במקום מכר כלומר אפילו בימי קטנותה שהאב יכול למוכרה אם אדם תפשה באותו זמן ושכב עמה יש לה קנס: כל מקום שיש מיאון אין חליצה. כלומר באותו זמן שהבת יכולה למאן קודם שתביא ב' שערות אינה יכולה לחלוץ ולא ליבם ואינה ראויה לחליצה אלא א"כ יכולה ליבם שמא לאחר זמן תמצא איילונית דאינה ראויה לוולד ונמצא פוגם בערוה באשת איש שלא כדין שייבום איילונית אין חשוב ייבום מ"ט דבעינן להקים לאחיו שם וליכא דאיילונית היא: וחכ"א עד שירבה השחור. כלומר עד שישחיר באותו מקום לרוב שערות ובאותה זמן יכולה לחלוץ: כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה. כיצד יו"ט שחל להיות בע"ש כו' תוקעין להבדיל את העם מן המלאכה שביו"ט בע"ש מותרין הוו באוכל נפש והיו תוקעין לערב להבטיל את העם ממלאכת אוכל נפש ולא מבדילין בין קדש לקדש שאין מבדילין בין קדש הקל לקדש חמור אבל חל יו"ט במו"ש מבדילין בין שבת ליו"ט ולא תוקעין את העם להבטיל ממלאכה שאינו צריך ששבתו בשבת ולא עשו שום מלאכה: היכא אמר לה. רב יהודה א"ר בחתימתה וכו' כלומר היכא אמר לה להבדלה בין קדש לקדש בחתימתה כלומר בחתימת הבדלה כשאנו עושין: רב שישא בריה דרב אידי אמר אף בפתיחתה כלומר אף בפתיחת הבדלה מבדיל בין קדש לקדש ולית הלכתא כוותיה מ"ט סדר הבדלות הוא מונה וכו' כלומר כל הבדלות האלו כתובות בתורה ולהבדיל בין הקדש ובין החול ולהבדיל בין האור ובין החשך ואבדיל אתכם מן העמים ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול: **סליק פירקא**

השוחט. שחיטתו כשרה. בגמרא פריך שניס בבהמה ממי לימן דיעבד שייך בה מלת כמה ישחוט וילן: **לאחד בעוף.** בגמרא (ע"ב) תני בה טעמא: **ורובו של אחד.** של כל אחד ואחד: **ווירידין.** תוכי הלוחר שמקלמין את הדם ובגמרא (לקמן דף כח:) מפרש למעוף קלי ומשום להוליא את הדם: **רוב לאחד בעוף הן.** בגמרא (שם דף כט.) פריך הא תנא ליה ריבוי: **גמ' השוחט.** על כרחך דיעבד משמע הלכך קשיא לן כ' בבהמה לכתחלה לא סגי בהכי בתמיה: **לאחד בעוף.** קלי השוחט לכתחלה מלרכוה רבנן תרוייהו משום הרהוק לעבירה למשלא ילא ממי למיעבד רובו של אחד: **מן הלוחר.** מן הגרון: **עשה.** שכופף: **תעוה.** שכשירהו לכתילה ומהרהו. ליטנא מחריטא תעוה הוליא את דמו ונקוו. ולהאי ליטנא גרסינן תעוה ליטנא דלכוותי הוא וליטנא קמא גרסינן לכתכוותי הוא: **ולימא מוגו.** שכפוף תמיד: **עשה.** משמע כופף ולא[1] כפוף מכלל שבדרך מבקרך ומצאנך אשר נתן יי לך באשר צויתיך ואבלת בשעריך בכל אות נפשך:

דברים יב כא

5. ראה נתן יי אלהיך לפניך את הארץ עלה רש באשר דבר יי אלהי אבותיך לך אל תירא ואל תחת:

דברים א כא

6. וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר והלא ראש ופדר בכלל כל הנתחי היו למה יצאו לפי שנאמר והפשיט את העולה ונתח אין לי אלא נתחים שישנן בכלל הפשטה [ג] מנין לרבות את הראש שכבר הותז תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וערך מדקאמר את הראש שכבר הותז מכלל דשחיטה מן הצואר ותנא פתח בראש ופדר ומסיים בראשו ופדרו הכי קאמר מנין לרבות את הראש שכבר הותז ת"ל את הראש ואת הפדר ראשו ופדרו למה לי מיבעי ליה לכדתניא [ז]מנין לראש ופדר [ח]שקודמין לכל הנתחים ת"ל את ראשו ואת פדרו וערך ופדר

השוחט [א]אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה [ב]ורובו של אחד כמוהו רבי יהודה אומר [ב]עד שישחוט את הווירידין [ג]חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה [ד]רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה: **גמ' השוחט** דיעבד אין לכתחלה לא שנים בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל איבעית אימא [ה]אחד בעוף [ו]ואיבעית אימא ארובו של אחד כמוהו (כמ"ש סימן) אמר רב כהנא מנין לשחיטה [ה]שהיא מן הצואר שנאמר [1]ושחט את בן הבקר ממקום [ו]ששם חטהו [ג]ממאי דהאי חטהו לישנא דדכויי הוא דכתיב [2]וחטא את הבית ואיבעית אימא [3]תחטאני באזוב ואטהר ואימא מזנבו שח מכלל שזקוף בעינן והא שח ועומד הוא ואימא מאזנו בעינן דם הנפש וליכא ואימא דקרע ואזיל עד [ז] דם הנפש ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא [ח]גמרא שחיטה מן הצואר נמי [ט]גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא רב יימר אמר אמר קרא [4]וזבחת ממקום שזב חתהו מאי משמע דהאי חתהו לישנא דמתבר הוא דכתיב [5]אל תירא ואל תחת ואימא מחוטמו זב על ידי חתוי בעינן והאי זב מאליו הוא ואימא מלבו ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא דבי ר' ישמעאל תנא ושחט אל תקרי ושחט אלא ושחט ממקום ששם חטהו ואימא מלשונו בעינן דם הנפש וליכא ואימא דקרע ואזיל עד דם הנפש ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא ותנא מייתי לה מהכא דתניא ר' חייא אמר מנין לשחיטה מן הצואר שנאמר [6]וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים שאין ת"ל את הראש ואת הפדר מה ת"ל את הראש ואת הפדר והלא ראש ופדר בכלל כל הנתחי היו למה יצאו לפי שנאמר [7]והפשיט את העולה ונתח אין לי אלא נתחים שישנן בכלל הפשטה [ג] מנין לרבות את הראש שכבר הותז תלמוד לומר [8]את ראשו ואת פדרו וערך מדקאמר את הראש שכבר הותז מכלל דשחיטה מן הצואר ותנא פתח בראש ופדר ומסיים בראשו ופדרו הכי קאמר מנין לרבות את הראש שכבר הותז ת"ל [9]את הראש ואת הפדר ראשו ופדרו למה לי מיבעי ליה לכדתניא [ז]מנין לראש ופדר [ח]שקודמין לכל הנתחים ת"ל את ראשו ואת פדרו וערך ופדר

השוחט. ר' יהודה אומר עד שישחוט את הווירידין. לוקח נעוף הוליל ולולהו כולו כאחד מוקי לה בגמרא וכרבי יהודה קיימת לן כדאמר בפ"ק דבכורות (דף ח:) הזהרו בווירידין כר' יהודה ונראה לדוקה לכתחלה קל"ר יהודה אבל אם נלנו דיעבד ולא נחתכו הווירידין שרי כדמוכח בגמרא דקאמר רב ספת ריעא בחולין מהכא דקאמר ר' יהודה עד שיחוט את הווירידין ופליגי רבנן עליה ומי אמרת בקדשים אמאי פליגי עליה הוא עלמו לדם הוא לריך [ז]ולוקי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר לכתחלה מולו רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה לכך נראה דפסוקא ליה דרבי יהודה לא שנים בבהמה לכתחלה והא דקאמר בתוספתא דרבי יהודה פוסל בעוף עד שיחוט את הווסט ואת הווירידין לאו דוקא פוסל בדיעבד אלא כלומר אפי' **חצי אחד בעוף.** ס"ת חצי כל אחד ואחד ובגב רוב אחד נקט חצי אחד ומריעא נמי שמיע ליה דדוקא רוב בעינן ולא נקטיה אלא לגב דבעי למתני אחד וחצי בבהמה מע"ג דהוי טפי מרוב השניס בין בכל שחיטה פסולה: **שנים בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל.** ולי משום ווירידין לפילו ר' יהודה מודה בבהמה הוליל ומנתחה אבר אבר כדלקמן (דף כח:): **ורבו** שהייה דרסה וחלדה בו'. בכל הספריס גרסינן וליטעמיך ובקונטרס הגיה ותו וקשה לפירושו דאי הס"ם קאמר לה ומסיק דקרע אמת אלא לשוייה גיסטרא וכן בסמוך גבי קרע דוחמת מוקי לקרע אלא לשוייה גיסטרא לשמה לה תרי קראי לחכי ועוד דמפרש אלא לשוייה גיסטרא אלא יחתוך הלומר עם הסימנין היכי משמע [ט] מוחמט ועוד אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנין ורלה לגיסטת הספריס דגרסי וליטעמיך ורב כהנא קאמר לה [י] שחיטה מן הלומר נמי גמרא ואל מחוטמו אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל אי מן העורף כסימנים ולהכי אמת אומר לומר ממקום ששם [כ] מילתא דרב כהנא דקאמר מנין לשחיטה מן הלומר לומר מן העורף: ופדר

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' ה:

ב ב טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף ה:

ג ג מיי' שם הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף ב:

ד ד מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעיף ה:

ה ה מיי' שם הל"ח ופ"ש סמג שם טוש"ע שם סי' כ סעי' ה:

ו ו ז מיי' שם הל"ד טוי"ד סי' ה:

ז ח מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הל"ו:

מוסף רש"י

ורובו של אחד כמוהו. ומס לא אמת אלא רוב הסימן והלך לו כשניס (לעיל יט.). **עד שישחוט את הווירידין.** גידין מימין הלומר ומשמלול (הפרדס עמ' קלג) כלי שיעה כל הדם ולא אמר כן אלא בעוף הוסיל ומולהו כולו כאחד (ברכות ח:). **ממקום** שמה חטהו. פי' במקום שממדבר מהכרו (הפרדס עמ' קכט).

שיטה מקובצת

ה] ואיבעית אימא ארובו של א' כמוהו. נ"ב נ"א בס"י ארוב שנים בבהמה: **ו]** ואימא דקרע ואזיל עד דמטי לדם הנפש ותו: **ז]** מנין לרבות את הראש שכבר הותז. נ"ב רש"י זבחים דף לה ע"א: **ח]** ששח משמע כופף ולא משמע כפוף (כופף) מכלל שבדרך הליכתו: **ט]** ולאידך לישנא עשה לו הכשר אכילתו דהיינו: **י]** שהרי כבר הותז בשחיטה קודם הפשטה: **כ]** והקרנים והטלפים יעלו בזמן שמחוברים שנאמר והקטיר הכהן את הכל וכו': **א]** ואי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר דילמא לכתחלה מודו רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה ואין לומר אפי' [בדיעבד] ס"ל שיש לפסול משום דלדם [הוא] צריך דהא בדיעבד אפי' בקדשים כשר ולא מצריך שיחתוך כל השנים אפי' בדיעבד [אלא לכתחילה] מיהו צריך והא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הושט ואת הווירידין בברייתא בגמ' לפי מאי דפרישית דר' יהודה איירי לכתחלה ה"פ שחט כבר קנה שהוא סימן ראשון עדיין צריך לכתחלה שישחוט גם את הושט ואת הווירידים ומיהו לפי מאי דהות ס"ד לסיועי מינה לרב אדא בר אהבה דאמר וושט ולא קנה הוי צריך [לפרש] עד שישחוט את הווסט בדיעבד ואת הווירידים לכתחילה לכך נראה דפשיטא ליה דר' יהודה וכו' ע"כ מצאתי בתוס' כ"י: **יא]** היכי משמע זה מושח' ועוד: **יב]** שחיטה מן הצואר נמי גמרא ג"ב בתוס' כ"י זהו דבור בפני עלמו הוא מקושר עם הדבור האחר: **יג]** דרחמנא אמר אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים וי"ל דהדר ערביה וערכו בני אהרן:

מסורת הש"ס

ה) [לעיל יט.], **ג)** [לקמן נח: ע"ש], כח:], **ג)** [לקמן לג: ע"ש], **ד)** [יומא כה:], **ה)** [כריתות כב.], **ו)** [לקמן ג:], **ז)** בס"א: שבלשונו, **ח)** מהכ"מ וע"ש,

תורה אור השלם

1. וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה

2. וְחִטָּא אֶת הַבַּיִת בְּדַם הַצִּפּוֹר וּבְמַיִם הַחַיִּים וּבְצִפֹּר הַחַיָּה וּבְעֵץ הָאֶרֶז וּבָאֵזוֹב וּבִשְׁנִי הַתּוֹלָעַת:

ויקרא יד נב

3. תְּחַטְּאֵנִי בְאֵזוֹב וְאֶטְהָר תְּכַבְּסֵנִי וּמִשֶּׁלֶג אַלְבִּין: תהלים נא ט

4. כִּי יִרְחַק מִמְּךָ הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם וְזָבַחְתָּ מִבְּקָרְךָ וּמִצֹּאנְךָ אֲשֶׁר נָתַן יְיָ לְךָ כַּאֲשֶׁר צִוִּיתֶךָ וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכָל אַוַּת נַפְשֶׁךָ:

דברים יב כא

5. רְאֵה נָתַן יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת הָאָרֶץ עֲלֵה רֵשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אַל תִּירָא וְאַל תֵּחָת:

דברים א כא

6. וְעָרְכוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנְּתָחִים אֶת רֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֶר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ:

ויקרא א ח

7. וְהִפְשִׁיט אֶת הָעֹלָה וְנַתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ:

ויקרא א ו

8. וְנָתְנוּ אֲהֲרֹן אֶת לִנְתָחָיו וְאֶת רֹאשׁוֹ וְאֶת פִּדְרוֹ וְעָרַךְ הַכֹּהֵן אֹתָם עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ:

ויקרא א יב

גליון הש"ס

גמ' אאחד בעוף. עיין לעיל דף כג ע"ב תוס' ד"ה ואימא מבדיל: **שם** ששה חטהו. עיין במורת מיש סנהדרין דף קיב ע"ב ד"ה מאי דתמרי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מגין וכו' כלמלמינן בזבחים והקריב הכהן את הכל לרבות למר: **(ב)** תום' ד"ה ומו וכו' וקיימת **השתא** מילתא דכל כהנא:

רבינו גרשום

ושנים בבהמה לכתחלה לא. כלומר בתמיהה עד כמה לשחוט ולידיל. איבעי תימא אאחד בעוף. כלומר [קאי] השוחט: ממקום ששח חטהו. כלומר לשון ששח דיליה. עיין במורת מיש סנהדרין דף קיב ע"ב ד"ה מאי דתמרי: